

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

આરક્ષિત : ૨૩/૦૧/૨૦૨૫ પર

જાહેર : ૦૬/૦૨/૨૦૨૫ પર

અમદાવાદ ખાતેની ગુજરાત ઉચ્ચ અદાલતમાં

આર/પ્રથમ અપીલ નંબર ૨૮૬૬/૨૦૧૨

મંજૂરી અને સહી માટે :

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી જે. સી. દોશી

=====

રિપોર્ટિંગ માટે મંજૂર	હા.	ના.

=====

વિક્કી દિનેશભાઈ (સગીર) ગાર્ડિયન દ્વારા

વિરુદ્ધ

બાલવણસિંહ હનુભા રાણા અને અન્ય

=====

=====

ઉપસ્થિતિ

અપીલકર્તા (ઓ) નંબર ૧ માટે સુશ્રી અમૃતા અજમેર (૫૨૦૪)

પ્રતિવાદી (ઓ) નંબર ૨ માટે શ્રી પલક એચ. ઠાકર (૩૪૫૫)

પ્રતિવાદી (ઓ) નંબર ૧ માટે આપવામાં આવેલ નિયમ

=====

=====

કોરમ:માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી જે. સી. દોશી

સી.એ.વી. જજમેન્ટ

૧. આ ચુકાદાની શરૂઆત હું બેબી સાક્ષી ગ્રેઓલા વિરુદ્ધ મંજૂર અહમદ સિમોન અને અન્ય, ૨૦૨૪(૧૨) જે.ટી. એસ.સી. ૬૨૩ ના ફરિયાદી ૧૮ ને કાઢીને કરું છું, જેમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે કાજલ વી. જગદીશ ચંદ અને અન્ય, ૨૦૨૦ ૪ એસ.સી.સી. ૪૧૩ ના કેસમાં ચુકાદાના કેટલાક ફરિયાદી ફરીથી

ટાંક્યા હતા, જેણે વળતરનું મૂલ્યાંકન કરતી વખતે લાગુ કરવાના સિદ્ધાંતને કાઢીને સ્થાપિત કર્યો હતો. તે નીચે મુજબ વાંચે છે:—

“૧૮. આ અદાલતે ઉપરોક્ત કેસમાં એવા સંખ્યાબંધ કેસોનો ઉલ્લેખ કર્યો છે જેમાં વળતર આપવાના સિદ્ધાંતો પ્રતિપાદિત કરવામાં આવ્યા છે. વળતરનું મૂલ્યાંકન કરતી વખતે લાગુ કરવાના સિદ્ધાંતો મેળવવા માટે વિદેશી અધિકારક્ષેત્રના કેસો તેમજ આ અદાલતના કેસો પર આધાર રાખવામાં આવતો હતો. ઉપરોક્ત કેસના નીચેના ફકરાનો ઉલ્લેખ કરવો યોગ્ય રહેશે:

૮. ફિલિપ્સ વિરુદ્ધ લંડન અને સાઉથ વેસ્ટર્ન રેલવે કંપની [ફિલિપ્સ વિરુદ્ધ લંડન અને સાઉથ વેસ્ટર્ન રેલવે કંપની, (૧૮૭૯) [એલ. આર.] ૫ ક્યૂ. બી. ડી. ૭૮ (સી. એ.)] માં, જસ્ટિસ ફિલ્ડે, નુકસાની સંપૂર્ણ અને પર્યાપ્ત હોવી જોઈએ તેના પર ભાર મૂકતા, આ રીતે ધાર્યું: (ક્યૂબીડી પાનું ૭૯)

તમે વાદીને ફરીથી તેની મૂળ સ્થિતિમાં મૂકી શકતા નથી, પરંતુ તમારે સહન કરવા માટે તમારી વાજબી સામાન્ય સમજ લાવવી જોઈએ, અને તમારે હંમેશા યાદ રાખવું જોઈએ કે આ એકમાત્ર પ્રસંગ છે જેના પર વળતર આપી શકાય છે. વાદી તેના માટે ફરી ક્યારેય દાવો કરી શકશે નહીં. તેથી, તમારે હવે તેને કાયમ માટે વળતર આપવું પડશે. તેણે કોઈ ખોટું કર્યું નથી, તેણે પ્રતિવાદીઓના હાથે ખોટું સહન કર્યું છે અને તેણે જે

સહન કર્યું છે તેના માટે તેને સંપૂર્ણ વાજબી વળતર આપવા માટે તમારે કાળજી લેવી જોઈએ.

આ ઉપરાંત, ટ્રિબ્યુનલોએ હંમેશા યાદ રાખવું જોઈએ કે આ તમામ કેસોમાં ગુકસાનીના પગલાં એવા હોવા જોઈએ કે જેથી અપકૃત્ય કરનાર પણ એમ કહી શકે કે તેણે તેના દુસ્સાહસ માટે પૂરતા પ્રમાણમાં પ્રાયશ્ચિત કર્યું છે.

૯. મીડિયાનામાં, [મીડિયાનામાં, ફરીથી, ૧૯૦૦ એ. સી. ૧૧૩ (એચ. એલ.)] માં, લોર્ડ હેલ્સબરીએ કહ્યું:(એ.સી. પૃષ્ઠો ૧૧૬-૧૭)

અલબત્ત ગુકસાનની તપાસનો સમગ્ર વિસ્તાર અત્યંત મુશ્કેલીમાંનો એક છે.તમે ઘણીવાર એવા કોઈ સિદ્ધાંતને પણ નિર્ધારિત કરી શકતા નથી કે જેના પર તમે ગુકસાની આપી શકો; તેમ છતાં, તે જ્યુરીને મોકલવામાં આવે છે, અથવા જેઓ જ્યુરીની જગ્યાએ ઊભા હોય છે, તે ધ્યાનમાં લેવા માટે કે જે ખોટું કાર્ય છે તેના માટે નાણાંમાં વળતર આપવામાં આવશે.સૌથી પરિચિત અને સામાન્ય કેસ લો:પૈસાથી પીડા અને દુઃખ કેવી રીતે માપવામાં આવે છે?કોઈ એવું સૂચન કરી શકતું નથી કે તમે કોઈપણ અંકગણિત ગણતરી દ્વારા નક્કી કરી શકો છો કે નાણાંની ચોક્કસ રકમ શું છે જે અકસ્માતને કારણે વ્યક્તિએ ભોગવેલી પીડા અને વેદના જેવી વસ્તુનું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે.હકીકતમાં, મને લાગે છે કે એવું કહેવું ખૂબ જ વિવાદાસ્પદ રહેશે કે

કોઈ વ્યક્તિ આવી બાબતો માટે કોઈ ગુકસાન માટે
હકદાર રહેશે નહીં.કયું પુરૂષ મન ભૂતકાળની પીડા અને
દુઃખની ચિંતા કરે છે?પરંતુ તેમ છતાં કાયદો તેને એક
વિષય તરીકે માન્યતા આપે છે જેના પર ગુકસાન
આપવામાં આવી શકે છે.

૧૦. એચ વેસ્ટ એન્ડ સન લિમિટેડ વિરુદ્ધ શેફર્ડ [એચ વેસ્ટ એન્ડ
સન લિમિટેડ વિરુદ્ધ શેફર્ડ, ૧૯૬૪ એસી ૩૨૬ માં તેમના ભાષણમાં
લોર્ડ મોરિસના નીચેના અવલોકનો:(૧૯૬૩) ૨ ડબ્લ્યુ.એલ.આર.
૧૩૫૯ (એચ.એલ.)], ખૂબ જ સુસંગત છે:(એ. સી. પાનું ૩૪૬)
નાણાં એનાયત કરી શકાય છે જેથી નાશ પામેલી અથવા ખોવાઈ ગયેલી
સમાન પ્રકૃતિની અન્ય વસ્તુને બદલવા માટે કંઈક મૂર્ત મેળવી
શકાય.પરંતુ નાણાં એ ભૌતિક માળખાને નવીનીકૃત કરી શકતા નથી જે
છૂંદેલા અને વિખેરાયેલા છે.ન્યાયાધીશો અને અદાલતો માત્ર એવી રકમ
આપી શકે છે જેને વાજબી વળતર આપતી રકમ તરીકે ગણવી જોઈએ.આ
પ્રક્રિયામાં અભિગમની સામાન્ય પદ્ધતિમાં થોડી એકરૂપતા મેળવવાનો
પ્રયાસ હોવો જોઈએ.સામાન્ય સંમતિ દ્વારા પુરસ્કારો વાજબી હોવા જોઈએ
અને તેનું મૂલ્યાંકન મધ્યસ્થતા સાથે થવું જોઈએ.વધુમાં, તે ખૂબ જ
ઈરછનીય છે કે શક્ય હોય ત્યાં સુધી તુલનાત્મક ઈજાઓને તુલનાત્મક
પુરસ્કારો દ્વારા વળતર આપવું જોઈએ.

એ જ કિસ્સામાં, લોર્ડ ડેવિલને અવલોકન કર્યું હતું
(પાનું ૩૫૭ પર) કે સમસ્યાનો યોગ્ય અભિગમ એ
કસોટી અપનાવવાનો હતો કે સમકાલીન સમાજ કઈ
રકમને વાજબી ગણશે, જેમ કે ગુનેગારને તેના
પડોશીઓ વચ્ચે માથું ઊંચકવાની મંજૂરી આપશે અને

તેમની મંજૂરી સાથે કહેશે કે તેણે યોગ્ય કામ કર્યું છે?, જે અદાલત દ્વારા વ્યક્તિગત ઈજાના કેસોમાં વળતર નક્કી કરવામાં ધ્યાનમાં રાખવું જોઈએ.૧૧. લોર્ડ ડેનિંગ જ્યારે કોર્ટ ઓફ અપીલ માટે બોલતા વોર્ડ વિરુદ્ધ જેમ્સ [વોર્ડ વિરુદ્ધ જેમ્સ, (૧૯૬૬) ૧ ક્યૂ. બી. ૨૭૩:(૧૯૬૫) ૨ ડબલ્યુએલઆર ૪૫૫: (૧૯૬૫) ૧ તમામ ઈ. આર. ૫૬૩ (સી. એ.)] એ આવા કિસ્સાઓમાં અનુસરવા માટે નીચેના ત્રણ મૂળભૂત સિદ્ધાંતો નિર્ધારિત કર્યા છે:(ક્યૂ. બી. પૃષ્ઠો ૨૯૯-૩૦૦) પ્રથમ, મૂલ્યાંકનક્ષમતા:ગંભીર ઈજાના કિસ્સાઓમાં, જ્યાં શરીર તૂટી ગયું હોય અથવા મગજનો નાશ થયો હોય, ત્યાં નાણાંમાં વાજબી વળતરનું મૂલ્યાંકન કરવું ખૂબ જ મુશ્કેલ છે, એટલું મુશ્કેલ છે કે પુરસ્કાર મૂળભૂત રીતે પરંપરાગત આંકડો હોવો જોઈએ, જે અનુભવમાંથી અથવા તુલનાત્મક કિસ્સાઓમાં પુરસ્કારોમાંથી મેળવવામાં આવે છે.બીજું, એકરૂપતા.પુરસ્કારોમાં અમુક અંશે એકરૂપતા હોવી જોઈએ જેથી સમાન કેસોમાં સમાન નિર્ણયો આપવામાં આવે; અન્યથા સમુદાયમાં ભારે અસંતોષ રહેશે, અને ન્યાયના વહીવટની ઘણી ટીકા થશે.ત્રીજું, આગાહી:પક્ષોએ ચોક્કસ કેસમાં જે રકમ આપવામાં આવે તેવી શક્યતા છે તેની અમુક ચોક્કસતા સાથે આગાહી કરવામાં સક્ષમ હોવા જોઈએ, કારણ કે આ રીતે કેસોનું શાંતિપૂર્ણ રીતે સમાધાન થઈ શકે છે અને અદાલતમાં લાવી શકાતા નથી, જે જાહેર હિત માટે ખૂબ જ સારી બાબત છે.(મૂળમાં ભાર)

૧૨. વ્યક્તિગત ઈજાના કેસોમાં નુકસાનનું મૂલ્યાંકન ઘણી મુશ્કેલીઓ ઉભી કરે છે. શારીરિક અને માનસિક નુકસાનને નાણાકીય દ્રષ્ટિએ રૂપાંતરિત કરવું સરળ નથી. ગણતરી કરેલ અનુમાન અને અનુમાનનું માપ હોવું જોઈએ. સંજોગોમાં શક્ય તેટલું શ્રેષ્ઠ મૂલ્યાંકન કરવું જોઈએ.

૧૩. મેકગ્રેગરનો ટ્રીટાઈઝ ઓન ડેમેજ, ૧૪ મી આવૃત્તિ, પેરા ૧૧૫૭, વ્યક્તિગત ઈજા ક્રિયાઓમાં નુકસાનના વડાઓનો ઉલ્લેખ કરે છે:

શારીરિક રીતે ધાયલ વ્યક્તિ તેના આર્થિક નુકસાન અને તેના બિન-આર્થિક નુકસાન બંને માટે વસૂલ કરી શકે છે. આમાંથી આર્થિક નુકસાનમાં બે અલગ અલગ બાબતોનો સમાવેશ થાય છે જેમ કે આવકની ખોટ અને અન્ય લાભ કે જે વાદીને ઈજા ન થઈ હોત અને તબીબી અને અન્ય ખર્ચ કે જેમાં તેને ઈજાના પરિણામે મૂકવામાં આવે છે, અને અદાલતોએ બિન-આર્થિક નુકસાનને ત્રણ વર્ગોમાં વિભાજિત કર્યું છે જેમ કે પીડા અને વેદના, જીવનની સુવિધાઓનું નુકસાન અને જીવનની અપેક્ષાઓનું નુકસાન.

૧૪. કોનકોર્ડ ઓફ ઇન્ડિયા ઇન્શ્યોરન્સ કંપની લિમિટેડ વિરુદ્ધ નિર્મલા દેવી [કોનકોર્ડ ઓફ ઇન્ડિયા ઇન્શ્યોરન્સ કંપની લિમિટેડ વિરુદ્ધ નિર્મલા દેવી, (૧૯૭૯) ૪ એસસીસી ૩૬૫:૧૯૭૯ એસસીસી (સીઆરઆઈ) ૯૯૬:૧૯૮૦ એ.સી.જે. ૫૫], આ અદાલતે ચુકાદો આપ્યો:(એસસીસી પાનું ૩૬૬, ફરો ૨)

૨ ક્વોન્ટમનું નિર્ધારણ ઉદાર હોવું જોઈએ, નજીવી રીતે નહીં કારણ કે કાયદો મુક્ત દેશમાં જીવન અને અંગોને ઉદાર ધોરણમાં મહત્વ આપે છે.

૧૫. આર. ડી. હટ્ટંગડી વિરુદ્ધ જંતુ નિયંત્રણ (ભારત) (પી) લિમિટેડ [આર. ડી. હટ્ટંગડી વિરુદ્ધ જંતુ નિયંત્રણ (ભારત) (પી) લિમિટેડ, (૧૯૯૫) ૧ એસસીસી ૫૫૧:૧૯૯૫ એસ. સી. સી. (સી. આર. આઈ.) ૨૫૦], ઈજાના કેસોમાં વળતરના વિવિધ મુખ્ય મુદ્દાઓ સાથે વ્યવહાર કરતી વખતે આ અદાલતે આ રીતે ચુકાદો આપ્યો હતો:(એસસીસી પાનું ૫૫૬, ફકરો ૯)

૯. મોટે ભાગે કહીએ તો અકસ્માતના ભોગ બનનારને ચૂકવવાપાત્ર વળતરની રકમ નક્કી કરતી વખતે, ગુકસાનીનું આર્થિક ગુકસાન અને વિશેષ ગુકસાન તરીકે અલગથી મૂલ્યાંકન કરવું પડશે.નાણાકીય ગુકસાન એ છે કે જે ભોગ બનનાર વ્યક્તિએ ખરેખર ભોગવ્યું છે અને જે નાણાંની દ્રષ્ટિએ ગણતરી કરવામાં સક્ષમ છે; જ્યારે બિન-આર્થિક ગુકસાન તે છે જે અંકગણિત ગણતરીઓ દ્વારા મૂલ્યાંકન કરવામાં અસમર્થ છે.બે વિભાવનાઓની પ્રશંસા કરવા માટે નાણાકીય ગુકસાનમાં દાવેદાર દ્વારા કરવામાં આવેલા ખર્ચનો સમાવેશ થઈ શકે છે:(i) તબીબી હાજરી; (ii) સુનાવણીની તારીખ સુધી નફાની કમાણીની ખોટ; (iii) અન્ય ભૌતિક ગુકસાન.જ્યાં સુધી બિન-આર્થિક ગુકસાનની વાત છે, તેમાં નીચેનાનો સમાવેશ થઈ શકે છે:(i) માનસિક અને

શારીરિક આઘાત, પીડા અને વેદના માટે ગુકસાન, જે પહેલાથી જ ભોગવ્યું છે અથવા ભવિષ્યમાં ભોગવવાની સંભાવના છે; (ii) જીવનની સુવિધાઓના ગુકસાનની ભરપાઈ કરવા માટે ગુકસાન જેમાં દાવાદારને થયેલી ઈજાના કારણે વિવિધ બાબતોનો સમાવેશ થઈ શકે છે જે ચાલવા, દોડવા અથવા બેસી શકશે નહીં; (iii) જીવનની અપેક્ષા ગુમાવવા માટે ગુકસાન કે જે ઈજાના કારણે સંબંધિત વ્યક્તિનું સામાન્ય આયુષ્ય ઓછું થાય છે; (iv) જીવનમાં અસુવિધા, મુશ્કેલી, અગવડ, નિરાશા, હતાશા અને માનસિક તણાવ.

૧૬. રાજ કુમાર વિરુદ્ધ અજય કુમારમાં [રાજ કુમાર વિરુદ્ધ અજય કુમાર, (૨૦૧૧) ૧ એસસીસી ૩૪૩:(૨૦૧૧) ૧ એસ. સી. સી. (સિવિલ) ૧૬૪:(૨૦૧૧) ૧ એસ. સી. સી. (ક્રિમિનલ) ૧૧૬૧], આ અદાલતે એવા મુખ્ય મુદ્દાઓ નક્કી કર્યા છે કે જેના હેઠળ વ્યક્તિગત ઈજાઓ માટે વળતર આપવામાં આવે છે:(એસ. સી. સી. પાનું ૩૨૮, પરિચ્છેદ ૬)

૬. જે વડાઓ હેઠળ વ્યક્તિગત ઈજાના કેસોમાં વળતર આપવામાં આવે છે તે નીચે મુજબ છે:

નાણાકીય ગુકસાન (વિશેષ ગુકસાન)

(i) સારવાર, હોસ્પિટલમાં દાખલ થવું, દવાઓ, પરિવહન, પોષણ ખોરાક અને પરચુરણ ખર્ચ સંબંધિત ખર્ચ.

(ii) ઈજાગ્રસ્તને ઈજા ન થઈ હોત તો જે કમાણી (અને અન્ય લાભો) થઈ હોત તેની ખોટ, જેમાં નીચેનાનો સમાવેશ થાય છે:

(એ) સારવારના સમયગાળા દરમિયાન કમાણીનું ગુકસાન;

(બી) કાયમી અપંગતાને કારણે ભવિષ્યની કમાણીનું ગુકસાન.

(iii) ભવિષ્યના તબીબી ખર્ચ.બિન-આર્થિક ગુકસાન (સામાન્ય ગુકસાન)

(iv) ઈજાઓના પરિણામે પીડા, વેદના અને આઘાત માટે ગુકસાન.

(v) સુવિધાઓની ખોટ (અને/અથવા લગ્નની સંભાવનાઓની ખોટ).

(vi) જીવનની અપેક્ષા ગુમાવવી (સામાન્ય આયુષ્યમાં ઘટાડો).

નિયમિત વ્યક્તિગત ઈજાના કેસોમાં, વળતર માત્ર હેડ (i), (ii) (a) અને (iv) હેઠળ આપવામાં આવશે.તે માત્ર ઈજાના ગંભીર કિસ્સાઓમાં જ છે, જ્યાં દાવેદારના પુરાવાને સમર્થન આપતા ચોક્કસ તબીબી પુરાવા

હોય, તો કાયમી અપંગતા, ભાવિ તબીબી ખર્ચ, સુવિધાઓની ખોટ (અને/અથવા લગ્નની સંભાવનાઓ ગુમાવવી) અને જીવનની અપેક્ષા ગુમાવવાને કારણે ભવિષ્યની કમાણીના નુકસાનને લગતા કોઈપણ હેડ (ii) (બી), (iii), (v) અને (vi) હેઠળ વળતર આપવામાં આવશે.

૧૭. કે સુરેશ વિરુદ્ધ ન્યૂ ઇન્ડિયા એસ્યોરન્સ કંપની લિમિટેડ [કે સુરેશ વિરુદ્ધ ન્યૂ ઇન્ડિયા એસ્યોરન્સ કંપની લિમિટેડ, (૨૦૧૨) ૧૨ એસસીસી ૨૭૪:(૨૦૧૩) ૨ એસ. સી. સી. (સિવિલ) ૨૭૯: (૨૦૧૩) ૪ એસ. સી. સી. (ક્રિમિનલ) ૬૩૮], આ અદાલતે નીચે મુજબ ચુકાદો આપ્યો હતો:(એસસીસી પાનું ૨૭૬, ફકરો ૨)

૨. હૃદયની વેદના અથવા માનસિક મુશ્કેલીઓ માટે વાસ્તવિક વળતર ન હોઈ શકે.ઉત્કૃષ્ટતા ટકેલી ખોટની વ્યવહારિક ગણતરીમાં રહેલી છે જે વાસ્તવિક અંદાજના ક્ષેત્રમાં હોવી જોઈએ.તેથી, મોટર વાહન અધિનિયમ, ૧૯૮૮ની કલમ ૧૬૮ (અધિનિયમની સંક્ષિપ્તતા માટે) જણાવે છે કે ન્યાયી વળતર આપવું જોઈએ.આમ, ન્યાયી વળતર નક્કી કરવું તે કાયદાની અદાલત માટે એક પડકાર બની જાય છે, જે ન તો વરદાન છે અને ન તો આકસ્મિક છે, અને સાથે સાથે, એક નાનકડી રકમ ન હોવી જોઈએ.

૧૮. આ અદાલતે, ઉપરોક્ત કેસમાં, ત્યારબાદ, આવકની ખોટ, સારવાર સંબંધિત ખર્ચ, એટેન્ડન્ટ ચાર્જ, પીડા અને વેદના અને સુવિધાઓની ખોટ, લગ્નની સંભાવનાઓની ખોટ, ભાવિ તબીબી સારવાર જેવા વિવિધ હેડ તૈયાર કર્યા હતા.આખરે, આ અદાલતે હાઈકોર્ટ દ્વારા

આપવામાં આવેલ વળતરને રૂ.૨૫,૭૮,૫૦૧-થી વધારીને રૂ. ૬૨,૨૭,૦૦૦-કર્યું.”

૨. “માઈનર વિક્કી એમ. વી. એક્ટની કલમ ૧૭૩ હેઠળ અપીલમાં છે, જે એમ. એ. સી. પી. નંબર ૧૧૩/૨૦૦૧ માં પસાર કરાયેલા ૧૧/૧૦/૨૦૧૦ ના ચુકાદા અને ચુકાદાથી વ્યથિત અને અસંતુષ્ટ છે, જેમાં વિદ્વત ટ્રિબ્યુનલે એમ. વી. એક્ટની કલમ ૧૬૬ હેઠળ દાખલ કરેલી દાવો અરજીમાં સગીર દ્વારા આપવામાં આવેલી પેરાપ્લેજિયાની ઈજા માટે રૂ.

૩. દલીલોમાંથી એકત્રિત કરવામાં આવેલી આ અપીલનો નિર્ણય કરવા માટે જરૂરી કેટલીક હકીકતો નીચે મુજબ છે:-

૩.૧ તે ૧૧/૧૨/૨૦૦૦ પર જ્યારે અપીલકર્તા મોટર સાયકલ પર સવાર તરીકે બેઠો હતો, જે ટ્રાફિકના નિયમોનું પાલન કરીને વાજબી ઝડપે ચલાવવામાં આવી રહી હતી, તે સમયે હરીફ મિની ટ્રક મેટાડોર જે ઉતાવળ અને બેદરકારીથી ચલાવવામાં આવી રહી હતી તે ખોટી બાજુએ આવી હતી અને ઉપરોક્ત મોટરસાયકલ સાથે અથડાઈ હતી, જેના કારણે અપીલકર્તાને તેની ખોપરી અને શરીર પર ગંભીર ઈજાઓ થઈ હતી, જેના માટે ઉપરોક્ત દાવો ૧૫ લાખ રૂપિયાના વળતરનો દાવો કરીને દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો.

૪. અપીલકર્તા દાવેદાર વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ સુશ્રી અમૃતા અજમેરાએ વિવાદિત ચુકાદા અને ચુકાદાને આ આધાર પર વખોડી કાઢ્યો હતો કે વિદ્વાન ટ્રિબ્યુનલે માર્ગ અકસ્માત સમયે ૫ વર્ષની વયના બાળકને થયેલી ઈજાને અવગણીને વળતર આપ્યું હતું અને વળતર માટે રૂ.૨,૨૫,૦૦૦/- તેણી આગળ રજૂ કરશે કે અપંગતા પ્રમાણપત્ર જારી કરનાર ડૉક્ટરની અજમાયશમાં તપાસ કરવામાં આવી છે અને તેમના જણાવ્યા અનુસાર, સગીર દાવેદારને અડધા અંગમાં પેરાપ્લેજિયા થયો છે.આ જીવલેણ માર્ગ અકસ્માતે સગીરાનું આખું જીવન બરબાદ કરી દીધું છે.તેણી આગળ રજૂ કરશે કે જીવનની શરૂઆતમાં, દાવેદાર ડેડવુડ બની ગયો હતો અને પરિચરની સહાય વિના કોઈ કામ કરી શકતો ન હતો.તેણી આગળ રજૂઆત કરશે કે સગીર દાવેદારના પિતા, જે સંબંધિત સમયે હીરાની પોલિશિંગ કરી રહ્યા હતા, તે પણ ઉપરોક્ત માર્ગ અકસ્માતમાં મૃત્યુ પામ્યા છે, જે સગીર દાવેદારના દુઃખમાં વધુ ઘા ઉમેરી રહ્યા છે.તેણી આગળ રજૂઆત કરશે કે વિદ્વાત ટ્રિબ્યુનલે તેને જ્ઞાનાત્મક ક્ષતિ અસર અને દાવેદારના જીવનની ગુણવત્તા પર લાંબા જીવનની અસર તરીકે જોતા, તેમજ વૈવાહિક બંધન રચવામાં તેની અસમર્થતા તરીકે પેરાપ્લેજિયા ઈજા માટે વળતરનું મૂલ્યાંકન કરવું જોઈએ.ટૂંકમાં, વિદ્વાન વકીલ સુશ્રી અજમેરા રજૂ કરશે કે વિદ્વાન ટ્રિબ્યુનલે પ્રયાસ કરવો જોઈએ કે આવા સગીર માટે આકારણી કરાયેલ નુકસાન/વળતર સંપૂર્ણ અને અકસ્માતને કારણે શારીરિક અને માનસિક બંને પ્રકારની પીડાને પ્રતિબિંબિત કરવા માટે પૂરતું હોય.

જ.૧ ઉપરોક્ત રજૂઆત પર, વિદ્વાન વકીલ સુશ્રી અમૃતા અજમેરા વળતરની રકમ વધારવા માટે પ્રાર્થના કરે છે.

પ. બીજી બાજુ, વિદ્વાન વકીલ શ્રી પલક ઠક્કર કેસની હકીકતો અને સંજોગોમાં જરૂરી આદેશો પસાર કરવા માટે રજૂ કરે છે.

ડ. સંબંધિત પક્ષોના વિદ્વાન વકીલોને સાંભળ્યા.

૭. રેકૉર્ડ પરના પુરાવા ઉપરાંત અપીલ મેમોની ચકાસણી દર્શાવે છે કે માર્ગ અકસ્માતનો મુદ્દો હવે વિવાદમાં નથી. સગીર દાવેદારના પિતાનું પણ માર્ગ અકસ્માતમાં અવસાન થયું છે. માર્ગ અકસ્માતમાં ઈજા પામેલી સગીર પીડિતાને પહેલા અમદાવાદની વી. એસ. હોસ્પિટલમાં દાખલ કરવામાં આવી હતી અને ત્યાંથી તેણે લાંબી સારવાર લીધી છે. દસ્તાવેજો રેકૉર્ડ પર રજૂ કરવામાં આવે છે. સારવારના કાગળો પૃષ્ઠ નંબર ૧૨૧ થી ૧૪૮ સુધી રેકૉર્ડ પર રજૂ કરવામાં આવે છે. ડૉ. હેમાંગ વાસવાડા, કન્સલ્ટન્ટ ન્યુરો એન્ડ ટ્રોમા સર્જન, રાજકોટ દ્વારા પ્રદર્શન ૩૫ ખાતે સગીર દાવેદારને શારીરિક અક્ષમતાનું પ્રમાણપત્ર આપવામાં આવ્યું હતું, જે નીચે મુજબ છે:—

“આ પ્રમાણિત કરવા માટે છે કે વિકી દિનેશભાઈ, એમ/જ એ ૧૧/૧૨/૨૦૦૦ પર વાહન અકસ્માતના કેસની મારા દ્વારા ૧૪/૯/૨૦૦૧ પર તપાસ કરવામાં આવી હતી.તેમને થેલેમસ સુધી વિસ્તરેલ અસ્થાયી રક્તસ્રાવ હતો.તેને હજુ પણ ડિસ્ક્રેગિયા છે.જમણા હેમિપેરેસિસ ઉચ્ચ અંગો પાવર ગ્રેડ III થી IV. કૂટ ગ્રેડ હજુ પણ પૂર્વ-એપીલેપ્ટિક દવાઓ પર છે.મારા મતે, તે સંપૂર્ણ રીતે ૫૦ ટકા કાયમી અપંગતા ધરાવે છે.”

૭.૧ ઉપરોક્ત શારીરિક અક્ષમતા સૂચવે છે કે દાવેદાર ઉપરના ડાબા અંગ પાવર ગ્રેડ ૨,૩ અને ૪ થી લકવોથી પીડાતો હતો.

૭.૨ રાજ કુમાર વિરુદ્ધ અજય કુમાર, ૨૦૧૧ (૧) એસ. સી. સી. ૩૪૩ ના કેસમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે ચુકાદો આપ્યો છે કે કાર્યાત્મક અપંગતાનું મૂલ્યાંકન કરવાની ટ્રિબ્યુનલની ફરજ છે.વિદ્વાન ટ્રિબ્યુનલ માત્ર ડૉક્ટર દ્વારા બહાર પાડવામાં આવેલ અક્ષમતા પ્રમાણપત્રમાં જણાવેલી શારીરિક અક્ષમતા પર આધાર રાખી શકતું નથી, પરંતુ ભોગ બનનારની સંભવિત કમાણી શક્તિ સહિત કમાણી શક્તિ પર શારીરિક અક્ષમતાની અસરનું મૂલ્યાંકન કરવું પડે છે.સંબંધિત પેરા પેરા ૧૦ છે, જે નીચે મુજબ વાંચે છે:—

“૧૦. જ્યાં દાવેદાર ઈજાઓના પરિણામે કાયમી અપંગતા ભોગવે છે, ત્યાં ભવિષ્યની કમાણીના નુકસાનના માથા હેઠળ વળતરનું મૂલ્યાંકન, તેની કમાણી ક્ષમતા પર આવી કાયમી અપંગતાની અસર અને અસર પર

આધારિત હશે.ટ્રિબ્યુનલે યાંત્રિક રીતે કાયમી અપંગતાની ટકાવારીને આર્થિક નુકસાન અથવા કમાણીની ક્ષમતાની ખોટની ટકાવારી તરીકે લાગુ કરવી જોઈએ નહીં.મોટાભાગના કિસ્સાઓમાં, કાયમી અપંગતાને કારણે થતી આર્થિક ખોટની ટકાવારી, એટલે કે કમાણી કરવાની ક્ષમતાની ખોટની ટકાવારી, કાયમી અપંગતાની ટકાવારીથી અલગ હશે.કેટલાક ટ્રિબ્યુનલ્સ ખોટી રીતે ધારે છે કે તમામ કિસ્સાઓમાં, કાયમી અપંગતાની ચોક્કસ હદ (ટકાવારી) આવકની ક્ષમતાની અનુરૂપ ખોટમાં પરિણમશે, અને પરિણામે, જો રજૂ કરાયેલા પુરાવા ઋપ ટકા કાયમી અપંગતાને દર્શાવે છે, તો એવું માનવામાં આવશે કે ભવિષ્યમાં કમાણીની ક્ષમતામાં ઋપ ટકાની ખોટ છે.મોટાભાગના કિસ્સાઓમાં, કમાણીની ક્ષમતાની ખોટની હદ (ટકાવારી) ને કાયમી અપંગતાની હદ (ટકાવારી) સાથે સરખાવવાથી વળતર ખૂબ ઓછું અથવા ખૂબ ઊંચું આપવામાં આવશે.”

૭.૩ વર્તમાન કેસમાં, માર્ગ અકસ્માત સમયે ૪ થી ૫ વર્ષની વયની સગીર પીડિતાને શરીરના ઉપલા અંગનો લકવો થયો હતો.શારીરિક ક્ષતિ અથવા અપંગતાનું મૂલ્યાંકન આખા શરીરના ૫૦ ટકા સુધી કરવામાં આવ્યું છે.વિદ્વત ન્યાયાધીશે શારીરિક ક્ષતિને કાર્યાત્મક અક્ષમતા તરીકે સ્વીકારી છે અને વળતરની ગણતરી કરવા માટે ૫૦ ટકા અપનાવવામાં આવ્યું છે.એવું લાગે છે કે વિદ્વાન ટ્રિબ્યુનલ એ સમજવામાં નિષ્ફળ ગયું કે શરીરના ઉપલા ભાગ પર લકવો નવજાત ઉંમરે સગીર પીડિતાને ડેડવુડ બનાવે છે.અકસ્માતની ઈજાના પરિણામે ૫ વર્ષની ઉંમરનો પીડિત વિકી માત્ર અવશેષ બની ગયો.તેમ છતાં તે શ્વાસ લઈ શકતો હતો અને બચી શકતો હતો, તેમ છતાં તેનું સામાન્ય જીવન દુઃખ અને ઉદાસીમાં ફેરવાઈ ગયું.તેથી, ૫૦ ટકા શારીરિક અક્ષમતા શરીર તેના બદલે

૧૦૦% કાર્યાત્મક અક્ષમતા છે.સગીર પીડિત આખા જીવન માટે કોઈ પણ કામ કરવા માટે નકામો અને કપટી બની જાય છે અને તેથી, આ અદાલત અનુસાર, વિદ્ધત ટ્રિબ્યુનલે ભવિષ્યની કમાણીના નુકસાનની ગણતરી કરવા માટે સગીર પીડિતની અપંગતા તરીકે ૫૦ ટકા અપનાવવાની ભૂલ કરી હતી અને તેથી, જણાવ્યું હતું કે સગીર પીડિત કોઈ પણ કામ કરવા માટે સંપૂર્ણપણે અસમર્થ હતો એમ કહીને તારણો સુધારવાને પાત્ર છે.તે સમયે દાવેદાર સગીર હતો.બેબી સાક્ષી ગ્રીઓલા (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના ચુકાદાનો ઉલ્લેખ કરીને તેમજ માસ્ટર આયુષ વિરુદ્ધ શાખા વ્યવસ્થાપક, રિલાયન્સ જનરલ ઇન્શ્યોરન્સ કંપની લિમિટેડ, ૨૦૨૨ (૭) એસસીસી ૭૩૮ ના કિસ્સામાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના ચુકાદાને ધ્યાનમાં રાખીને, ૧૮ નો ગુણક અપનાવવો જરૂરી છે.

૭.૪ મિસ રુશી ઉર્ફે રુચિ થાપાના કિસ્સામાં, તેના પિતા દ્વારા, શ્રી ધન બહાદુર થાપા વિરુદ્ધ મેસર્સ ઓરિએન્ટલ ઇન્શ્યોરન્સ કંપની લિમિટેડ, ૨૦૨૪ (૦) આઈ. એન. એસ. સી. ૮૩૭, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત, શાળા જતા બાળકના કિસ્સામાં, માસિક આવકના ૪૦ ટકાની ભાવિ સંભાવનાનું નુકસાન માનવામાં આવે છે.વર્તમાન કિસ્સામાં, અકસ્માત ૧૧/૧૨/૨૦૦૦ પર થયો હતો અને માર્ગ અકસ્માત સમયે સૂચના મુજબ લઘુત્તમ વેતનનો દર ૨૧૦૦/- રૂપિયા છે.વિદ્ધતાપૂર્ણ ન્યાયાધીશે તેના બદલે વાર્ષિક આવક તરીકે ૩.

૧૫૦૦૦/- અપનાવ્યા હતા.આ અદાલત દાવેદારની આવક તરીકે દર મહિને ૩. ૨૧૦૦/- લે છે.

૭.૫ જ્યાં સુધી બિન-નાણાકીય વડાઓની વાત છે, ત્યાં સુધી લર્નડ ટ્રિબ્યુનલે આ રકમને ખૂબ જ ઓછી મંજૂરી આપી છે અને તેને વધારવાની પણ જરૂર છે.સગીર દાવેદાર પેરાપ્લેજિક બની ગયો છે તે ધ્યાનમાં લેતા, પીડા, આઘાત અને પીડાના માથા હેઠળ વળતર ૩ લાખ રૂપિયા આપવામાં આવે છે.તે પણ, સગીર દાવેદાર પેરાપ્લેજિક બની ગયો હોવાથી તેણે લગ્નની સંભાવના ગુમાવી દીધી છે અને તેથી, લગ્નની સંભાવના ગુમાવવાના શીર્ષક હેઠળ ૨ લાખ રૂપિયા આપવાની જરૂર છે અને તે જ આપવામાં આવે છે.સગીર દાવેદારને તેના સમગ્ર જીવન દરમિયાન પરિચર ચાર્જ પણ આપવો જરૂરી છે, કારણ કે દાવેદાર પેરાપ્લેજિક બની ગયો હતો.રેકૉર્ડ પરના પુરાવાને ધ્યાનમાં લેતા, દાવેદારને નિયમિત કામ કરવા માટે નોકરની મદદ હોવી જરૂરી છે.રેકૉર્ડ પર કોઈ પુરાવા ન હોવાના પાસાને ધ્યાનમાં લેતા, દર મહિને ૧૫૦૦ રૂપિયા એટેન્ડન્ટ ચાર્જ તરીકે લેવામાં આવે છે, વાર્ષિક તે ૧૮,૦૦૦ રૂપિયા થશે.૧૮ નો ગુણાકાર, જે દાવેદાર માટે અપનાવવામાં આવે છે, તે આવકની વાસ્તવિક ખોટ માટે પરિચર શુલ્કની ગણતરી માટે પણ લાગુ કરવામાં આવશે.

૮. ચુકાદો આપતા પહેલા, એ નોંધવું જોઈએ કે દાવેદાર, જે પાંચ વર્ષની ઉંમરે છે, તેણે બધું ગુમાવી દીધું છે અને કોઈ પણ અદાલત દાવેદારને તેના મૂળ કાયદાકીય માળખામાં પાછા લાવી શકે નહીં. પાંચ વર્ષના બાળકની પીડા અને વેદના, જે પેરાપ્લેજિક બની ગયું હતું, તે ઓછામાં ઓછું નાણાંના રૂપમાં દયનીય છે, પરંતુ સમજશક્તિ પ્રવર્તે છે કે તે એકમાત્ર એવો પ્રસંગ છે કે જેના પર ટ્રિબ્યુનલ અથવા કોર્ટ વ્યવહાર, વાસ્તવિક અને સમજદાર અભિગમ અપનાવીને સગીરને વળતર આપે છે અને/અથવા તેને મૂળ સ્થિતિમાં પાછા લાવવા માટે પ્રયાસ કરે છે. વર્તમાન મુકદ્દમા સિવાય, દાવેદાર અન્ય લોકોના ખોટા અને દુષ્કૃત્યો માટે ફરી ક્યારેય દાવો કરી શકતો નથી, જેના માટે તે પીડિત બન્યો હતો. જો દાવેદારને ન્યાયી, પર્યાપ્ત અને ન્યાયી વળતર આપવામાં આવે, તો તે તેની પીડાને હળવી અને શાંત કરી શકે છે અને તે જ સમયે, અપકૃત્ય કરનારને એ જોવું પણ સમજાય છે કે તેણે તેના દુઃસાહસ માટે પૂરતા પ્રમાણમાં પ્રાયશ્ચિત કર્યું છે. માત્ર દાવેદારના શરીરને જ નહીં, પરંતુ મનને પણ થયેલા નુકસાનનું મૂલ્યાંકન કરવાનું અત્યંત મુશ્કેલ કાર્ય છે. તેમ છતાં, વિદ્વાન ટ્રિબ્યુનલે વાસ્તવિક અભિગમને અનુસરીને ન્યાયી અને વાજબી વળતરનું મૂલ્યાંકન કરવું પડશે.

૯. તેથી, કુલ વળતર નીચે મુજબ હશે, જે દાવેદાર મેળવવા માટે હકદાર છે.

વિગતો	રકમ (રૂ.)
-------	-----------

ભવિષ્યની આવકની ખોટ અને ભવિષ્યની સંભાવનાની ખોટ (રૂ. ૨૧૦૦-+ ૪૦% = રૂ. ૨૮૪૦-X ૧૨ X ૧૮)	૬,૩૫,૦૪૦/-
લગ્નની સંભાવના ગુમાવવી	૨,૦૦,૦૦૦/-
પીડા, આઘાત અને પીડા	૩,૦૦,૦૦૦/-
આવકની વાસ્તવિક ખોટ	૨૫,૨૦૦/-
તબીબી ખર્ચ	૨૫૦૦૦/-
પરિચર ખર્ચ (રૂ. ૧૮૦૦૦ X ૧૮)	૩,૨૪,૦૦૦/-
વિશેષ આહાર અને પરિવહન	૨૫,૦૦૦/-
કુલ...	૧૫,૩૪,૨૪૦/-
ઓછું:જે રકમ પહેલેથી જ આપવામાં આવી છે	૨,૨૫,૦૦૦/-
વધારાની રકમ જે આપવામાં આવે છે	૧૩,૦૯,૨૪૦/-

૧૦. તેથી, હું માનું છું કે દાવેદાર દાવો અરજી દાખલ કરવાની તારીખથી તેની પ્રાપ્તિ સુધી વાર્ષિક ૯ ટકા વ્યાજ સાથે રૂ. ૧૩,૦૯,૨૪૦ નું વધારેલું વળતર મેળવવા માટે હકદાર છે, જે ન્યાયના અંતને પૂર્ણ કરશે. ટ્રિબ્યુનલના બાકીના નિર્દેશો સમાન રહે છે.

૧૦.૧ એ નોંધવું જોઈએ કે દાવેદાર દ્વારા દાવો કરાયેલ વળતર કરતાં વધુ વળતર આપવા પર કોઈ પ્રતિબંધ નથી, કારણ કે ન્યાયી, ન્યાયી અને પર્યાપ્ત વળતરનું મૂલ્યાંકન કરવું અને આપવું એ ટ્રિબ્યુનલની વૈધાનિક ફરજ છે.

૧૧. ઉપર નોંધાયેલા કારણોસર, નીચેનો આદેશ પસાર કરવામાં આવે છે.

૧૧.૧ વર્તમાન અપીલને ઉપરોક્ત શરતોમાં આંશિક રીતે મંજૂરી આપવામાં આવી છે.

૧૧.૨ વીમા કંપનીને આ આદેશ પ્રાપ્ત થયાની તારીખથી છ અઠવાડિયાના સમયગાળાની અંદર દાવાની અરજીની તારીખથી સંબંધિત ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ તેની અનુભૂતિ થાય ત્યાં સુધી વાર્ષિક ૯ ટકા વ્યાજ સાથે રૂ.

૧૧.૩ ટ્રિબ્યુનલ યોગ્ય ચકાસણી કર્યા પછી અને યોગ્ય પ્રક્રિયાનું પાલન કર્યા પછી, એફ. ડી. આર. અને/અથવા ટ્રિબ્યુનલ પાસે પડેલી સંપૂર્ણ રકમ, તેના પર ઉપાર્જિત વ્યાજ સાથે, જો કોઈ હોય તો, દાવેદારોને એકાઉન્ટ પેચી ચેક/એન. ઇ. એફ. ટી./આર. ટી. જી. એસ. દ્વારા વિતરિત કરશે.

૧૧.૪ ચૂકવણી કરતી વખતે, ટ્રિબ્યુનલ નિયમો/કાયદા અનુસાર, જો ચૂકવણી નહીં કરે તો કોર્ટની ફી બાદ કરશે.

૧૧.૫ રેકૉર્ડ અને કાર્યવાહી સંબંધિત ટ્રિબ્યુનલને તાત્કાલિક પરત મોકલવામાં આવે.

(ન્યાયમૂર્તિ શ્રી જે. સી. દોશી)

શેખર પી. બાર્વે

વિષય:

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.